

Крім того, при виборі варіанту постачання товарів або продажу ліцензії підлягають обліку і такі чинники, як розмір митних зборів на готові товари, віддаленість ринків збуту і транспортні витрати, витрати виробництва на рекламу, випуск і збут товарів, якість продукції, складності із забезпеченням технічного обслуговування товарів.

Ще одна перевага полягає в тому, що продаж ліцензії пов'язаний з незначним фінансовим ризиком. Водночас, придбана технологія може стати каталізатором створення власних технологій.

У супереч всім перешкодам та негараздам в Україні зростає кількість зареєстрованих охоронних документів на об'єкти права промислової власності. Станом на 1 квітня 2013 року (з 1992 року) всього зареєстровано 379572 охоронних документи [6].

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності. – К.: Професіонал, 2005. – 448с.
2. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність. – К.: ЦУЛ, 2008. – 414с.
3. Пархоменко О.В. Сутність інтелектуальної власності в умовах економіки знань // Інтелектуальна власність. – К.: ТОВ «Аспект-2003», 2011. – № 11.
4. <http://www.intelvlas.com.ua/2012-06.html>
5. <http://sips.gov.ua/>
6. <http://bookdn.in.ua/>

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

Мехеда Наталія Григорівна,

*кандидат економічних наук, доцент
Черкаського національного університету
імені Б. Хмельницького*

Економічна безпека України як інтегральне явище охоплює такі види безпеки: політична, економічна, державна, соціальна, інформаційна, економічна, гуманітарна, військова тощо. У сучасних умовах поняття безпеки розширюється за рахунок залучення до нього нових сфер суспільного життя. Високі технології, знання, інтелект, інновації є основою формування нової економіки, джерелом добробуту та якості життя населення країни, життєвий рівень населення, соціально-економічна ситуація в країні визначаються

ступенем освіченості суспільства і його ставленням до інтелектуальних цінностей [1].

Поняття інтелектуальної безпеки з'явилося досить недавно, комплексно не досліджене вітчизняними науковцями та має досить широке визначення, не є універсальним та потребує уточнення. Якщо розглядати сутнісну сторону інтелектуальної безпеки, то це поняття включає в себе такі елементи, як інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, інтелектуальна власність.

У деяких зарубіжних джерелах інтелектуальна безпека розглядається як захист продуктів розумової діяльності. В інших джерелах між інтелектуальною безпекою й інтелектуальною власністю ставиться знак рівності. У третіх – поняття інтелектуальна безпека включає не тільки захищеність продуктів розумової праці, але і раціональне використання, відтворення і підвищення якості розумової здатності людей, що визначають їх діяльність [2].

Економічна безпека неможлива без інтелектуальної безпеки, що зумовлено низкою причин. По-перше, інтелектуальна безпека забезпечує наукове супроводження і реалізацію всіх інших видів економічної безпеки. По-друге, ситуація в Україні дає підстави говорити про проблему інтелектуальної безпеки як про найважливішу державну, економічну, політичну і соціальну проблему. По-третє, за своїми наслідками інтелектуальна криза може виявитися небезпечнішою, ніж, наприклад, політична або економічна чи інформаційна, а її подолання може розтягнутися на десятиріччя і більше. По-четверте, багатоаспектність, складність, масштабність і глибина проблеми розвитку і збереження українського інтелекту виводить забезпечення інтелектуальної безпеки країни на рівень найактуальніших проблем сучасності.

Інтелектуальна безпека – це складник економічної безпеки держави, у межах якої створюється такий стан внутрішніх і зовнішніх умов діяльності будь-якого суб'єкта господарювання чи особистості, який дає змогу нейтралізувати або унеможливити втрати об'єктів інтелектуальної власності, інформації про них та їх носіїв, а також: витік інформації про створення, користування та зберігання об'єктів інтелектуальної власності.

Інтереси у сфері інтелектуальної власності України є життєво важливими і довготерміновими. Їх суть зводиться до ефективного використання і відтворення інтелектуальних можливостей нашого народу, а також до розвитку, збереження і нагромадження

інтелектуального потенціалу та інтелектуальних ресурсів держави. Особлива роль у системі інтелектуальних інтересів належить науковому інтелекту, оскільки саме він визначає рівень розвитку, справжню незалежність, авторитет і потужність держави.

Інтелектуальна безпека передбачає створення необхідних передумов для розвитку і функціонування інтелектуального потенціалу – системи освіти та науки, інтелектуальної власності, комп'ютерного забезпечення, системи зв'язку, бази даних на друкованих та електронних носіях.

У контексті викладеного вище ми маємо по-іншому оцінити роль освіти у забезпеченні інтелектуальної безпеки України. Більшість досліджень у сфері освіти звертають увагу переважно на зростання чисельності осіб, що отримують вищу освіту, кандидатські та докторські ступені. Між тим, застереження щодо невідповідності структури пропозиції робочої сили за спеціальностями потребам вітчизняної економіки не знайшли адекватного на них реагування з боку владних структур. У результаті значна кількість незайнятого населення не може знайти роботу при наявності вакансій. Хоча більш високий рівень освіти допомагає людям у всьому світі залишатися зайнятим і під час економічного спаду. У 2008 – 2010 рр. рівень безробіття серед розвинених країн зріс з 8,8% до 12,5% для людей без вищої освіти і з 4,9% до 7,6% для людей тільки з початковою вищою освітою. Для власників ступеня бакалавра або вище, рівень безробіття піднявся всього лише з 3,3% до 4,7%.

Глобалізація відкрила нові можливості для кваліфікованих фахівців, яким тісно в межах своїх країн. Потоки висококласних кадрів вже не стримують територіальні кордони, і українці не стали в цьому процесі винятком. Вони досить охоче залишають Батьківщину в пошуках кращих місць роботи, великих заробітків, або для підвищення освіти. Це зумовлює певні виклики для економіки країни. Якщо еміграція, наприклад, до Росії є тимчасовою, то в Євросоюз люди виїжджають з метою залишитися там назавжди [3]. Через виїзд висококваліфікованих фахівців Україна втрачає можливість капіталізувати свої витрати. Україна втрачала інтелект нації, коли мігрували вчені, професіонали. Тепер масово шукає заробітку за кордоном молодь.

Процес трудової міграції, що включає міграцію висококваліфікованої робочої сили, відбувається майже у кожній країні. Дефіцит висококваліфікованих спеціальностей в країнах Європи поповнювався за рахунок «відпливу умів» з країн пострадянського

простору. В країнах Східної Європи відбулося спустошення наукової сфери. Різке зменшення фінансування змусило одну частину працівників науки перейти в інші сфери зайнятості у своїй країні, а іншу – організувати потік інтелектуальної еміграції.

Внаслідок відсутності чітких орієнтирів щодо раціональної достатності підготовки кадрів необхідних спеціальностей і кваліфікації та формування потенціалу здібностей учнів, освітня сфера України втратила ланку якісного відтворення кваліфікованих робітничих спеціальностей та технічних спеціалістів. Попри намагання утримувати контроль над комерціалізацією освіти, розширення чисельності закладів, що надають освітні послуги, відбувалося за рахунок клонування філіалів, центрів підготовки, приватних закладів без необхідного для цього кваліфікаційного та матеріального забезпечення. Платність освітніх послуг перетворила студента у бажану особу попри її здібності до якісного оволодіння спеціальністю.

Отже, серед загроз інтелектуальній безпеці необхідно відзначити такі:

- наростаюче науково-технологічне відставання України;
- неефективність державної інноваційної політики, механізмів стимулювання інноваційної діяльності;
- низька конкурентоспроможність продукції;
- нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії;
- зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, незадовільний рівень оплати науково-технічної праці, спад її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності;
- вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України;
- невизначеність державної науково-освітньої політики тощо.

Загрозу інтелектуальній безпеці України становлять: моральна і матеріальна недооцінка державою праці учених і фахівців з вищою освітою; заниження соціальної значущості учених і фахівців з вищою освітою в суспільстві; не престижність професій, пов'язаних з наукою і працею на державу; небажання молодих людей займатися наукою; зниження якості дипломних і випускних робіт, що захищаються, а також дисертацій на здобуття наукового ступеня; небажання або

неможливість учених і фахівців з вищою освітою працювати за профілем підготовки; «витік умів» за межі України; використання учених і фахівців з вищою освітою не за напрямком отриманої спеціальності; поступове старіння і брак наукових кадрів за низкою напрямків.

Вказані загрози можуть призвести до величезних збитків країні (політичні, соціальні, економічні тощо), які не піддаються матеріальній оцінці, і відновлюються протягом тривалого періоду часу.

Проблеми забезпечення інтелектуальної безпеки для економіки можна вирішити тільки шляхом реформ. Заходи з реформування системи освіти вже наблизили освітню систему країни до рівня конкурентоспроможності в світі. Україна за рівнем освіти посідає 56 місце у світовому рейтингу 139-ти країн світу. Ми випередили такі потужні сусідні країни, як Польща (62 місце) та Росія (78 місце). Україна увійшла в десятку держав-лідерів у галузі міжнародної освіти. В поточному навчальному році в українських ВНЗ навчаються приблизно 55 тис. іноземних студентів зі 137 країн світу, що на 15% більше, ніж у попередньому навчальному році. Це, безумовно, і чималі валютні надходження в бюджет країни, і можливість додатково сплачувати заробітну плату понад п'яти тисячам викладачів наших вищих навчальних закладів. Вперше за час існування незалежної України: виділено державні кошти в сумі 36 млн грн. на навчання та стажування студентів (106), аспірантів (82), викладачів і науковців (87) у кращих вищих навчальних закладах Європи.

Нехтування інтелектуальною безпекою може призвести в Україні до викривлення політичного простору та відповідно до деградації простору соціального, може спровокувати незворотні зміни української нації.

Список використаних джерел

1. Андрощук Г. Забезпечення економічної безпеки у сфері інтелектуальної власності в Україні // Інтелектуальна власність. – 2011. – № 8. – С. 28-35.
2. Маркіна І.А., Московченко М.О. Теоретико-прикладні засади механізму забезпечення інтелектуальної безпеки // Управління розвитком. – 2010 – №18(94). – С.24-26
3. Мосов С. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження в СОТ // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 6.